

1798.

*

1. Bor

or de

me

*

2. Harb

15 v

re h

Hu

*

3. Hage

Bog

ri

*

4. Litv

Respo

de ca

am

de

*

5. Tilt

et 91.

1798, 11. 12.

HISTORIAE
IVRIS CIVILIS ROMANI
DE REBUS EORUM
QVI SVB TVTELA VEL CVRA SVNT
SINE DECRETO
NON ALIENANDIS VEL SVPPONENDIS
SPECIMEN PRIVS

SCRIPSIT
ET
ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
D. CHRIST. GOTTL. HAVBOLDO
SVPREMAE CVRIAE PROVINCIALIS ADESSORE IVRIS
SAXONICI PROF. PVBL. ORD. ACAD. ELECT. MOGVNT
SCIENTIAR. VTILIVM SODALI

D. XX. SEPT. A. C. MDCCCCLXXXVIII

AD DISPVTANDVM PROPOSVIT
GODOFREDVS GVILIELMVS HERMANNVS
LIPSIENSIS

LIPSAE
EX OFFICINA SAALBACHIA

HISTORIAE
IURIS CIVILIS ROMANAE
DE REBUS FORVM
QVI SVB TUTELA VEL CURA SVNT

QVI DECRETIS
NON ALIENANDIS VEL SVPERVENDIS

CAROLO GUTHRIE

D. CHRIST. GOTTL. HAYBOEDO

SVPERNAE CURIAE PROVICIAE ABBATIS IURIS
SAXONICAE PROF. P. B. ORD. ACAD. P. B. MONTI
SCIENTIAE IURIS SODALI

GODFRIDVS GUTHRIEVS HERMANNVS

LITAE
IN OFFICINA KAMMERSCHULAE

IVRIV

CA

VTRIVS

NIAE IN

12.

VIRO

MAGNIFICO PERILLVSTRI EXCELLENTISSIMO

IVRIVM CONSVLTISSIMO AMPLISSIMO DOCTISSIMO

CAROLO GVILIELMO MVILLERO

VTRIVSQVE IVRIS DOCTORI SERENISSIMO PRINCIPI ELECTORI SAXO-
NIAE IN REBVS BELLICIS A CONSILHS SANCTIORIBVS CIVITATIS LIPSIENSIS
CONSVLI EIVSDEMQUE SCABINATVS ADSESSORI

PATRONO

MAXIMA REVERENTIA

COLENDO

VIRI
EXCITISSIMO
MAGNICO THEATRI ANTIQVARISSIMO
CAROLO GAVRILLO KALLERO
CONSILIARIO REGNI SACCARVATVS ADSSORI

PATRONS
MAGNICO THEATRI ANTIQVARISSIMO
MAGNICO THEATRI ANTIQVARISSIMO

BOLEND

V I R O

MAGNIFICO PERILLVSTRI EXCELLENTISSIMO

IVRIVM CONSVLTISSIMO AMPLISSIMO DOCTISSIMO

CHRISTIANO GODOFREDO
HERMANNO

VTRIVSQVE IVRIS DOCTORI SVPREMAE CVRIAE PROVINCIALIS ET SCABINA-
TVS LIPSIENSIS ADSESSORI EIVSDEMQUE CIVITATIS CONSVLI

PATRI INDVLGENTISSIMO

V I R O

MAGNifico PERILLUSTRI EXCELLENTISSIMO

IRIAM CONSULTISSIMO AMPLISSIMO DOCTISSIMO

CHRISTIANO GODOFREDO

HERMANNO

TRIVISIAE IURIS DOCTORI SUPREMEE CURIE PROVINCIALIS ET SCARINE
IURIS IURIS ADSSESORI IURIS CIVITATIS CONSULT

PATRI INDULGENTISSIMO

GODOFREDO HERMANNO

HVNC
LIBELLVM ACADEMICVM
OBSERVANTIAE ET PIETATIS CAVSSA

DICAVIT

GODOFREDVS GWILIELMVS HERMANNVS

LIBELLVM ACADEMICVM
OBSERVANTIAE ET PIETATIS CAUSSA

CONDIDIT GOTTFRIDVS HERMANNVS

HISTORIAE
 IURIS CIVILIS ROMANI
 DE REBUS EORVM
 QVI SVB TVTELA VEL CVRA SVNT
 SINE DECRETO
 NON ALIENANDIS VEL SVPPONENDIS
 SPECIMEN PRIVS

CAPVT I.

IVS VETVS

§. I.

Quae in Romanorum moribus ac scitis reperiuntur humanae infirmitatis auxilia, quoad rerum, quibus pupillorum, minorum, similiumque personarum fortuna et salus continentur, alienandarum regimen spectant, pro varia tum dominorum, quorum patrimonium minuitur, tum eorum, qui minuunt, conditione summo opere differunt. Cuius discriminis observatio in primis sollicitum tenebit eum, qui in inuestigandis iuris illius initiis ac progressibus operam ludere nolit. Itaque, vt a *pupillis* exordiat narratio, effecerunt sane et mancipationis, quum in aliis negotiis, tum maxime in rerum mancipi, quibus inde ab antiquissimis temporibus nobilior

A

rei

rei familiaris portio cerneretur, dominio Quiritario sine mora transferendo, apud Romanos sollempnis, indoles, et auctoritatis, a tutoribus in causis paullo grauioribus, quae soli pupillorum, licet infantiam egressorum, iudicio tuto committi non possent, interponendae necessitas, cuius originem, praeunte Io. Theoph. Segero *a*), ad prudentem interpretationem, forique disputationem retulerim, ut mature inualesceret regula: ipsum quidem pupillum, nisi tutor auctor factus esset, de bonis suis nec tantillum recte alienare. Nam quemadmodum ad ea, quae sollempnitatem iuris desiderarent, explicanda pupillus, dummodo infantiae annos excessisset, tutoris auctoritate vniuersae opus habuit *b*): ita a mancipatione celebranda abesse tutor tanto minus potuit *c*), quo certius constat, veteres eam inter actus legitimos connumerasse *d*). Hoc amplius etiam in rerum nec mancipi alienatione tutoris auctoritatem pupillis fuisse necessariam, Vlpianus *e*), locupletissimus ille iuris prisci testis, disertis verbis confirmat. Quum enim semel placuisset, infantem nihil plane agere posse, sed omnia pro illo explicare tutorem *f*); maiorem autem infantia saltem id iure non agere, quo conditionem suam redderet deteriorem *g*): facile hinc consequutum est, nec distrahendarum rerum, cuiuscumque generis essent aut pretii, facultatem in pupillum

a) Segerus *Diff. Historia iuris factionis, praesertim apud Romanos, Rom. liberae reip. de iudicis et curatio-* cap. 3. §. 12. p. 86. sq.
nibus §. 9. in *Opusc. Vol. I. p. 101.* *d*) L. 77. D. de R. I. sqq.

b) L. 19. D. de Auctor. rur.

c) Vid. Alb. Dieter. Trekelli *Tr. rur.*

d) de origine atque progressu testamenti

e) Vlpianus *Fragm. tit. XI. §. 27.*

f) L. 1. §. 2. D. de Administr.

g) Pr. I. de Auctor. rur.

solum, tutoris consilio destitutum, conuenire. Idem vero ius iam libera republica obtinuisse, praeter A. Ofilii responsum, quod Pomponius *h*) commemorat, probat in primis exemplum, quo Cicero *i*), ut quanam dissimilium vis sit in argumentando, doceret, vsus est: non, quemadmodum, quod mulieri debeas, recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita, quod aut pupillae, aut pupillo debeas, recte possis eodem modo soluere. Quae enim per solutionem extinguitur obligatio, quin a creditore alienetur, ut cetera nunc taceam testimonia, dubitare nos haud patitur Theophilus *k*) interpretatio: ἀρα δὲ ὁ debitor (qui pupillo soluit) ἡλευθερώται τῆς ἐνοχίας; λέγομεν, ὅτι οὐδαμῶς, εἰ γὰρ εἴπαμεν ἡλευθεροῦσθαι τὸν χρεώστην, εὐρίσκεται ἐκποιῶν τὴν ἐνοχίαν ὁ πούπιλλος, ἐξ ἧν λαμβάνει τὸ χρέος sine tutoris auctoritate, ὅπερ κενώλυται. Neglecta vero tutorum auctoritate quemadmodum ipso iure nulla fuit patrimonii deminutio a pupillis tentata *l*); ita nec opus visum est, ut in integrum restitutionis auxilio, tunc in primis, si nulla alia actio suppeteret, prodito *m*), aetatis imbecillitate citra tutoris auctoritatem lapsi adiuuantur. Itaque, ut recte atque ex ordine dominio rerum suarum pupillus, qui tamen fari posset (nam infantis negotia a solo tutore explicari consueuerunt), sese abdicaret, auctoritas tutoris adhiberi debuit, nisi hic, ut qui, quantum ad prouidentiam pupillarem pertineret, do-

A 2

mini

h) L. 4. D. de Auctoric. sur.

i) Cicero Topic. c. II.

k) Theophilus Paraphr. tit. I. Quib. alien. lic. §. 2. T. I. p. 313. ed. Reitz.

l) L. 5. §. I. L. 9. D. de Aucto.

vic. sur. L. 1. D. de Rescind. vendit.

L. 13. §. 29. D. de Action. emti ex

vend. L. 8. D. de Acquir. vel omitt. hered.

m) L. 16. pr. D. de Minor.

mini loco esset n), alienatione solus defungi mallet o). Alterutro autem administrationis modo electo quemadmodum alienatio summo iure rata fuit, nisi fines administrationis tutor manifeste excessisset, quo facto nihil actum fuisse infra probabimus: ita, laesionis forte exinde natae reparandae via maxime duplex patuit: altera, vt pupillus cum tutore ipso, qui quid negligentius vel adeo dolo malo gessisset, tutelae iudicio experiretur p), altera, vt in integrum se restitui aduersus patrimonii iacturam, quam fecisset, posceret q).

Quod enim Lege Laetoria, A. V. C. CCCCLXXX. vt putant, lata, adolescentibus dolo circumuentis indultum fuerat restitutionis beneficium r), hoc ipso, de quo loquimur, aeno etiam ad cetera siue impuberis, siue minoris aetatis damna a Praetore propagatum est s). Ceterum peculiarem formam habuisse videtur *manumissio*, quam et ipsam in alienationum numero ponere veteres non dubitauerunt t). Qua quamquam pupilli soli, teste Vlpiano v), non magis defungi potuerunt, quam ceterarum rerum alienatione: tamen natura manumissionis, quae administrationis officio minus visa est contineri x), effecit,

- n) L. 27. D. de Administr. tut. Hier. Hetzeri *Diss. ad Legem Laetorianam* §. II. not. d. in Dan. Fellenbergii *Iurisprud. antiqu. T. II* p. 616.
- D. de Furr. et Christ. Gotth. Bieneri, Viri Ill., *Diss. Historia iur. ciu. de restitutionibus in integrum* (Lips. 1779. 4.) c. 3. et 4.
- o) L. 1. §. 2. D. de Administr. tut. p) L. 1. §. 2. D. de Tutel. et ration. distrab. q) L. 47. pr. D. de Minor. r) Cicero *Lib. III. de Nar. Deor. c. 30. Lib. III. de Offic. c. 15.* s) L. 1. D. de Minor. Conf. Io. L. 13. D. de Manumiss. Hier. Hetzeri *Diss. ad Legem Laetorianam* §. II. not. d. in Dan. Fellenbergii *Iurisprud. antiqu. T. II* p. 616. et Christ. Gotth. Bieneri, Viri Ill., *Diss. Historia iur. ciu. de restitutionibus in integrum* (Lips. 1779. 4.) c. 3. et 4. r) L. 9. §. 1. D. de Auctorit. tut. v) Vlpianus *Fragm. iur. I.* §. 17. x) L. ult. D. de Curat. furios.

toris auctoritate opus est. Ad quod pupillorum et mulierum discrimen respexerunt procul dubio Cicero *b*), et, qui hunc ante oculos habuit, Quintilianus *c*). Praeterea, quod eadem occasione Vlpianus *d*) monuit, id quoque inter mulierum et pupillorum pupillarumque tutores interfuit, ut hi et negotia gererent, et auctoritatem interponerent, illi dumtaxat hanc admodarent; ne plures utriusque tutelae differentias commemoremus, quas Eu. Otto *e*) diligenter examinavit. In ipsis autem alienationis speciebus, quas mulieres solae minus recte explicarent, praeter mancipationem fuerunt in primis dotis dictio *f*) ac manumissio *g*); siquidem, quam tertio loco Otto *h*) addidit usufruptionem, vix huic censui adscribendam esse existimamus. Quamquam enim is, qui patitur usufruipi, tantum non semper alienare videtur *i*), et reapse Cicero *k*) ad Atticum scripsit: *de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usufruipi posse, quem locum non cum plerisque l*) de impuberis, sed, simili, qua ali-

bi

- b*) Cicero *Topic. c. 11.* *b*) Otto *Diff. laud. c. 1. §. 14.*
c) Quintilianus *Lib. V. Instit. p. 213.*
oraz. c. 10. *d*) L. 28. pr. D. de V. S.
d) Vlpianus *d. 2. §. 25.* *k*) Cicero *Lib. I. ad Attic. ep. 5.*
e) Otto *Diff. de perpetua feminarum tutela c. 1. §. 9. sqq. in Dissertar. junctim edit. p. 206. sqq.* *l*) Veluti cum Franc. Balduino *Comm. ad §. 10. I. de Usufruc. Adr. Puluaeo Lib. sing. ad L. Atiniam c. ult. (in Triga libellorum, quibus iura usufruptionum illustrantur, a Franc. Car. Conradi edita p. 118.)* Ioh. Fernandez de Retes *Select. succif. ad Leges, Edicta, Principumque constitutiones, ex quibus prohibita usufruptionis est, §. 33. (in Thes. iur. Meerm.*
- f*) Cicero *pro Flacco c. 35. pro Caccina c. 25.* Vlpianus *Fragm. tit. XI. §. 20.*
g) Vlpianus *Fragm. tit. 1. §. 17.* *Fragmentum veteris Iuriconsulti de iuris speciebus et de manumissionibus §. 17. pag. 30. sq. ed. Roemer.*

bi m) Tullius vsus est, loquendi ratione moti, de adultae feminae tutela interpretatur n): tamen, quum vsucapionis ea sit natura, vt ab eius initio tutoris auctoritas necessario absit, minus eam commode adnumeraueris alienationibus, quae citra tutoris muliebris auctoritatem irritae habentur. Quomodo vero ex his, quos supra diximus, alienationis a mulieribus celebrandae modis ea, de qua nunc agitur, tempestate nullus fuit, in quo tutoris auctoritas non sufficeret, sed magistratus praeterea cognitione opus esset: ita nec nouum ius mutationis quidquam huic rei adtulisse obseruauimus, nisi forte quis huc referre velit Terentii Clementis ad Legem Iuliam et Papiam interpretationem o), in qua *curatorem dotis dandae causa constitutum loco tutoris* a Triboniano interpolatum esse, Ant. Schultingius p), Otto q) et Io. Gottl. Heineccius r) non sine probabili ratione suspicantur. Quo posito, sententia Terentii haec erit, tutorem huiusmodi res quidem mulieris dotis nomine tradere, non autem easdem in id vendere posse, vt pretium in dotem detur, nisi, quod aliter honeste nu-

beret

T. VI. p. 473.) et Car. Henr. Grofio in der Geschichte der Verfabrung nach dem Römischen Rechte, Sect. II. p. 33. sq.

m) Cicero pro Flacco c. 34.
 n) Nec infelicitum, etiam vniuersitatem feminam dici puellam, sicut pupilla audit in L. 20. D. de Ritu nupt. Cf. Io. Ortow. Westenbergii *Diuus Marcus Diff. XXXV. §. 10. p. 387. sq.* et lac. Voordae *Lib. III. Interpretat. et Emendat. iur. Rom. c. 5. p. 259. sq.* Ceterum vni, quod

sciam, Casp. Garatonio ad d. *Cic. pro Flacco* locum haec interpretatio fabuluit, nisi ei praetuxisset malis P. Manutii *Comm. ad d. ad Att. ep.*

o) L. 61. §. 1. D. de Iure dot.
 p) Schultingius ad Paulli *Lib. II. Sentent. recept. sit. 19. §. 9. p. 303. sq.*
 q) Otto *Diff. commem. c. 1. §. 15. p. 215.*
 r) Heineccius *Lib. II. Comm. ad L. Iul. et Pap. Popp. c. 13. §. 2. p. m. 257.*

bere mulier non posset, venditionis veniam a iudice, qui eum constituisset, causa cognita, impetrauerit. In qua partium a iudice interponendarum necessitate si quis iuris a Septimio Seuero emendati vestigium deprehendat, non habebimus, quod magnopere refragemur; dummodo *generalis curator*, sub eiusdem capituli initium obuius, qui non potest esse alius, quam cuius auxilio mulieres viripotentes inuptae ad annum XXV. saltem post D. Marci constitutionem res suas haud raro administrarent^{s)}, a tutore dotis dandae causa constituto sollicitè distinguatur. Quo minus mirum cuiquam videbitur, quando in futura commentatione nullam amplius femininae tutelae, cuius reliquias in Digestis et Codice Tribonianum diligenter expunxisse constat^{t)}, mentionem a nobis factam esse animaduertit.

§. 3.

Atque haec de his, qui sub tutela sunt, dixisse sufficiat. Sequitur, ut quibus olim limitibus bonorum, quae *curatores* administrarent, alienatio circumscripta fuerit, inuestigemus. Vbi, initio ab iis, qui praeter minores XXV annis curatoribus obnoxii sunt, facta, ante omnia de rebus *furiosorum* et *prodigorum*, tum eorum, quos iam lex XII tabularum adgnatorum gentiliumque potestate contineri voluit, tum reliquorum, videbimus. Homines autem de statu sanae mentis deiectionem quemadmodum nullum plane negotium peragere poterunt, quia nullum habent animi iudicium^{a)}, ita nec de bonis suis

s) Schultingius et Otto II. II.

t) Otto *Diff. laud. c. I. §. 24. p. 228.*

a) L. 5. D. de R. I.

suis quidquam ipsi recte alienauerunt. Eadem fuit fors euerforum, qui,
 quoniam neque tempus, neque finem habent expensarum, sed bona
 sua dilacerando et dissipando profundunt, furiosis nullo non tem-
 pore sunt aequiparati *b*). Vnde, quod Ulpianus *c*) de prodigis ex-
 presse monuit, ipsis quum commercio vniuersae, tum in primis fa-
 miliae mancipatione esse interdictum, Trekellus *d*) merito ad vtrum-
 que hominum genus, et quamlibet mancipationem transtulit.
 Omne igitur administrationis, et, quae administrationi inest, aliena-
 tionis negotium curatoribus, iisque solis, committi debuit; quod
 tanto tutius fieri poterat, quo certior succedendi spes, si furiosi vel
 prodigi ita decefferint, custodibus saltem iis, quos lex decemuiralis
 vocasset, adfulgeret. Atque illud ipsum est *ius vetus*, ab Ulpiano *e*)
 commemoratum, quod, sicut in rebus pupillorum, domini ad cu-
 ratorem pertinentis fictione nitebatur *f*). Quod administrationis of-
 ficiu[m] quamquam omnino ex negotiorum gestorum obligatione
 aestimatum est *g*), et negotiorum gestorum iudicio locum haud du-
 bie fecit *h*), nisi curator administrationis fines tam aperte excessisset,
 vt nihil egisse intelligeretur *i*): tamen circa restitutionis beneficium,
 quoad concessum fuerit furiosis vel prodigis contra alienationem a

b) L. 40. D. cod. *f*) L. 56. §. 4. D. de Furt.
c) Ulpianus Fragment. tit. XX. *g*) L. 10. §. 1. D. de Curat.
 §. 13. *fur. n. p. t. u. i. d. 2. §. 1. d.*
d) Trekellus Tr. de origine atque *h*) L. 4. §. 3. D. de Tur. et vat.
 progressu testamenti factionis c. 3. *dist. L. 7. §. 2. D. de Curat. furios.*
 §. 12. p. 87. *i*) L. 12. et L. vit. D. de Curat.
e) L. 8. §. 1. D. de Rebus eorum, *furios.*
 qui sub tut.

B

curatoribus celebratam, (nam ab ipso furioso aut prodigo facta summo iure irrita fuit ^k) nec de hac, nec de reliquis iuris nostri aetatibus certi quid definire licet. Ac profecto tantum abest, ut illud in ipsis legibus praesidium, aliquod reperiat, ut praecipuus eius vindex, P. P. H. de Dompierre de Ionquieres ^l) ad meras ratiocinationes e legibus similibus petitas confugere coactus fuerit. Qui vero propter vitium morbumue corporis rebus suis superesse non poterant, veluti surdi, muti, et perpetuo morbo laborantes, quum exemplo minorum curatores a Praetore iam olim adceperint ^m), etiam in rerum suarum alienatione proxime ad horum conditionem adcessisse videntur ^{m m}). Plane enim alio iure, quam furiosi vel prodigi, minores ipsi, puberes facti, censebantur. Quibus quum prudentiam Romanorum nonnisi per partes, ut cum Petro de Toullieu ⁿ) loquamur, auxilium subministrasse aduersus insidias aliorum et captiones, certum sit, quomodo autem illi gradus sese exceperint, incertum maxime: antiquum alienationis regimen, quoad minorum bona adfecerit, haud prius expediri posse intelligimus, quam, e variis virorum doctorum de origine curae, ad aetatis infirmitatem adiuvandam inuentae, coniecturis quamnam ipsi adsciuerimus, constituerit. Quo consilio dissimulare nolumus, in sententia Legis Laetoriae,

^k) L. 3. C. de In int. restit. minor.

^l) de Dompierre de Ionquieres *Spec. de restitutionibus in integrum* (L. B. 1767. 8.) Tit. III. §. 102. p. 330.

^m) §. 4. I. de Curas.

^{m m}) Vid. Hug. Donellus *Lib. VIII. de iure civili c. 10. p. m.*

457.

ⁿ) de Toullieu *Diff. de auctoritate curatorum aetatis §. 1. in Collectan. p. 269.*

riae, quae prima quasi huius curae fundamenta iecit, definienda Lud. Iul. Frid. Hoepfnerio), in sequioribus vero eiusdem instituti factis inuestigandis Segeri p) argumenta nobis praeluxisse. Quos igitur, Laetorio auctore, solis *adolescentibus lasciuis*, seu dissolutis (non vere prodigis), et *dementibus*, id est, stupidis, qui nimis remisso vterentur iudicio, quam ut rebus suis bene praeesse possent (non ergo furiosis), *reddita demum causa*, datos fuisse curatores, Hoepfnerum sequuti, sumimus, eos, si Segerum audimus, celebratissima Diui Marci constitutio, cuius summam Capitolinus q) nobis serauit, *omnibus promiscue adolescentibus, causa* quamuis *non reddita*, dari, non praecepit, sed *permisit*. Ex quo quemadmodum volentibus solis, praeterquam in litem, aut ad adiciendas rationes a tutore reddendas, liberandumue debitorem, dari coeperunt curatores: ita multos fuisse post Marci tempora in orbe Romano adultos, qui non magis, quam olim, tenerentur curationis iure, quod necdum curatorem sibi dari postulassent, credibile est. Quibus praemissis, facile constabit de causa, cur minores alia prorsus conditione, quam pupillos, ceterosue homines, quorum nullae, vel exiguae in administrando patrimonio partes essent, in alienandis rebus suis vfos fuisse, supra dixerimus. Quamquam enim habens curatorem minor, si de alienationis iure quaereretur, non absumilis visus est ei, cui a Praetore, dato curatore, bonis interdictum est r),

B 2 aut

o) Hoepfnerus *Pr. de lege Laetoria et cura minorum* (Giss. 1778. A.) p. 116. sqq.
 §. 5—14.

q) Capitolinus *in vita Marci* c. 10.

p) Segerus *Diff. Breuis curarum* r) L. 3. C. de *In int. restit. min.*

aut potius pupillo, infantiae annos egresso, nisi quod mancipationis sollempnia solus sine curatore explicare valeret, quod pupillus non poterat s): tamen, si curator deesset, tam summo iure rata fuit alienatio a pubere citra cuiusquam adensum celebrata, vt, Labeone z) auctore, solo restitutionis auxilio subueniri ei posse videretur. Quae omnia alibi, quando de sensu rescripti ab Imp. Diocletiano et Maximiano ad Attianum dati, quo non tam nouum ius introduci, quam vetus confirmari putamus, copiosius disputabitur, in pleniori luce collocare decreuimus. Vnde id potissimum inter pupillum et minorem interfuit, vt ille dumtaxat aduersus factum tutoris, hic vero, siue ipse solus, siue interueniente curatore contraxisset, restitutionis beneficio gauderet; id quod I. A. de Sienen v) praeclare obseruauit. Quod vero a solo curatore, non adhibito minore, gestum est alienationis negotium, quin et ipsum, quoad intra administrationis limites contineretur, ex stricti iuris regulis firmum fuerit, eo minus dubitari potest, quo saepius in iure nostro, curatorem bonis magis, quam personae, datum videri, inculcatur x). Cuiusmodi negotii nomine, si minoribus damnosum esset, exemplo alienationis a tutore factae, tam curatores vtilibus actionibus conueniri, quam

s) Trekellus *Tr. de originis atque fin. C. Si iur. vel cur. interu.* (Trat. progressu testamenti factionis c. 3. ad Rh. 1747. 4.) §. 1. §. 12. p. 87.

x) Hinc mentio rerum ab ipsis minorum curatoribus venditarum in L. 13. §. 1. D. de Minor. cf. L. 39. §. 1. L. 47. §. 1. D. de Minor. L. ult. C. Si iur. vel curat. in-

v) von Sienen *Diff. ad L. 3. et reru.*

quam adolentes in integrum restitui consueverunt y). Nec manumittendi denique potestate ampliori, quam impuberes, dominos XX annis minores, quamvis puberes, frui passa est Lex Aelia Sentia; quare, quae supra hac occasione de pupillis eorumque tutoribus dicta sunt, si solam auctoritatis in manumissione interponendae sollemnitate exceperis, ad minores aetate, quam Lex exigeret, et eorum curatores omnino pertinent.

§. 4.

Quum vero fieri possit, ut personarum, quas hucusque descripsimus, bona neque ab ipsis, neque ab earum veris tutoribus curatoribus, sed vel ab eo, qui pro tutore, prout curatore negotia gessit, vel a creditore pignoratitio, cui res a patre pupilli aut minoris obligata fuerat (nam ceteras species fere infinitas, in quibus homines tutelae vel curae obnoxii non alia sorte, quam reliqui, qui liberam habent rerum suarum administrationem, utuntur, consulto praetermittimus), alienentur: age nunc, quid iuri antiquiori hoc quoque in genere conueniat, strictim disquiramus. Factam igitur ab eo, qui licet tutor non esset, tamen pro tutore negotia gerebat, alienationem adeo fuisse irritam, ut pupillus rem nondum usucaptam vindicare poterit, testem locupletem habemus P. Iuventium Celsum a), filium, Libro XXV. Digestorum ita commentatam: *si is, qui pro tutore negotia gerebat, quum tutor non esset, rem pupilli vendidit, nec ea usucapta est: potest eam pupillus, quamquam ei cautum est; addita*

B 3 caussa.

y) Tam pridem hoc plenuisse rescripserunt Diocletianus et Maximianus in L. 3. C. Si tutor vel curat. interven. a) L. 2. D. de Eo, qui pro tut.

caussa: non enim eadem huius, quae tutoris, est rerum pupilli administratio. Qui Iuriconsultus quum sub Traiano potissimum et Hadriano floruerit *b)*, iam ante Senatusconsultum, Seuero imperante conditum, id ius viguisse, manifestum est. Eamdem iurisprudentiam Ulpianus *c)* sequutus est Libro LXXVI. ad Edictum, ut Petr. Faber recte *d)* obseruauit. Quare eam in ipsius Senatusconsulti interpretationem migrasse, infra uidebimus. Quae uero de eo, qui pro tutore negotia gessit, a Iuriconsultis ueteribus tradita sunt, quum eadem intercedat ratio, non minus ei, qui curatoris personam, sed iniuria, sustinuit, debent adplicari. Unde, restitutionis beneficio in neutra specie opus fuisse, salua tamen, quam Praetor *e)* dedit, protutelaee actione aduersus ipsum, qui pro tutore, proue curatore negotium gessit, instituenda, facile colligitur. Alia longe facies fuit rerum a patre pupilli, minoris, similisue personae oppignoratarum, quas a creditoribus, dum sollempnia in omni pignorum distractione necessaria adhiberent, eo, de quo loquimur, aeuo non minus, quam sequiori, absque decreto, et citra spem restitutionis in integrum, alienari licite potuisse, ex eo discimus, quod ipse Seuerus, nihil sibi in his nouandum uideri, Oratione professus est *f)*.

§. 5.

b) Vid. Heineccii *Ex. de P. Inuentio Celso, Iuriconsulto*; in *Syll. Opuscul. var. p. 512. seqq.*

c) *L. 4. §. 24. D. de Doli mali except.*

d) Petr. Faber *Lib. II. Semestrium c. 15. p. m. 245.*

e) *L. 1. pr. D. de Eo, qui pro tut.*

f) *L. 1. §. 2. D. de Reb. cor. qui sub tut.*

§. 5.

Quae igitur iuri antiquo propria sunt, huc maxime redeunt, ut, siue ab ipsis pupillis, minoribus, ceterisque, qui rebus suis superesse non valent, siue ab eorum tutoribus curatoribusue, siue denique a tertio facta esset bonorum ad illos pertinentium alienatio, haec, pro personarum, modi in alienando adhibiti, aut euentus diuersitate, vel summo iure rata esset, saluo tamen, si idonea caussa suppeteret, aut tutelae similiae iudicio, aut restitutionis auxilio, vel, quod dominium ab eo, cuius res esset, discedere non potuerit, statim in se ipsa corrueret; numquam vero, si manumissionem exceperis, ad formam alienationis peculiari sollempnitate opus esset eiusmodi, qua neglecta nihil actum videretur. Cuius rei probationem plerique, velut Io. Voetius a), Ger. Noodtius b), de Sieneq c), Ioach. Maur. Guil. Baumannus d), Vir Consultissimus, Alb. Phil. Frickius e) et Bauius Voordaf), petunt e Q. Cernidii Scaeuolae, quem Septimii Seueri in iure ciuili praeceptorem fuisse Ael. Spartianus g) narrat,

a) Voetius *Comm. ad tit. D. de Reb. cor. qui sub iur.* §. 1.

b) Noodtius *Comm. ad eund. tit. Opp. T. II p. 462. edit. quae prodit L. B. 1767. f.*

c) von Sieneq *Diff. laud. §. 1. nor. k. p. 3.*

d) Baumannus *Diff. I. de vita et constitutionibus M. Antonii Gordiani III. Imp. (Lips. 1792. 4.) P. II. c. 1. §. 1. p. 33.*

e) Frickius *Diff. de exceptione curatoris nondum excussi, restitutionem in integrum a minoribus adultis petitam haud remorante (Helmst. 1796. 4.) §. 5. nor. 2. p. 19.*

f) Voorda *Thesum controuersarum iuxta seriem Digestorum (L. B. 1796. 8.) Dec. XXVIII. §. 1. p. 377.*

g) Spartianus *in vita Caracallae c. 8.*

narrat, responso *h*), in Librum olim I. operis cognominis translato: *curator adolescentium praedia communia sibi et his, quorum curam administrabat, vendidit: quaero, si decreto Praetoris adolescentes in integrum restituti fuerint, an eatenus venditio rescindenda sit, quatenus adolescentium pro parte fundus communis fuit? Respondi, eatenus rescindi, nisi si emtor a toto contractu velit discendi, quod partem emtorum non esset.* Vbi antiqui iuris vestigium eatenus putant occurrere, quatenus venditio praedii, quod minoris fuerat, a curatore sine decreto magistratus, cuius hic mentio nulla fiat, celebrata, iure recentiori non demum per restitutionem in integrum rescindenda, sed potius ob ipsum necessariae sollemnitatis neglectum ab initio irrita esse intelligatur. Addunt Petr. Burgius *i*), Voetius, Noodtius et Baumannus aliud eiusdem Scaeuolae fragmentum *k*), e Libro X. Digestorum seruatum, quod eandem veteris iuris simplicitatem respicere existimant: *inter pupillos paternae hereditatis diuisio facta est praesente tutore, sed non assignante instrumento diuisionis. Quaesitum est: an ei dari oporteret? Respondit: si tutor auctor fuisset, non idcirco minus standum esse diuisioni, quod non assignasset.* Verum enimvero, etsi, in primis a Io. Lud. Conrado *l*) edocti, lubenter concedimus, ytrumque Scaeuolae responsum dudum ante Orationem D. Seueri scriptum esse: ingenue tamen fatemur, neutrum nobis quidem videri rem ipsam conficere; non prius, quod praedia a curatore adolescentis vendita aequae urbanae, quorum alienatione ante Constantinum M. interdi-

h) L. 47. §. 1. D. de Minor.

i) Burgius Elector. c. 7. in *Thef. scriptis Q. Cernidii Scaeuolae §. 2. Jur. Ordon. T. I. p. 321.*

l) Conradi *Lib. sing. de vita et*

scriptis Q. Cernidii Scaeuolae §. 2.

et 12. Opuscc. Vol. I. p. 24. 26. et

k) L. 20. D. de Auctoris. tut. 157.

terdictum neutiquam fuit, ac rustica aut suburbana, esse potuerunt, vt taceamus, in indulgendis minori aetati restitutionibus Iurisconsultos veteres paullo fuisse faciliores, quippe qui, omnem eam causam ex Praetoris cognitione et aequitate pendere, intelligerent *m*); non posterius, quod ad hereditatis diuisionem nec post Septimii Severi constitutionem, antequam tutorum facultas etiam hoc in genere a Constantino M. angustioribus limitibus includeretur, opus fuit decreto magistratus, nisi in hereditate essent fundi rustici, quos vt saltem in specie proposita Scaeuolam ante oculos habuisse sumamus, nulla flagitat necessitas. Nec profecto adsequi possumus causam, cur, qui hoc argumentorum genere vsi sunt, omiserint prouocare ad plura venditionis a minoribus, eorumue tutoribus aut curatoribus celebratae exempla, tum apud ipsum Scaeuolam *n*), tum in libris aliorum Iurisconsultorum hoc adeo antiquiorum, velut Antistii Laeoni *o*), Saluii Iuliani *p*) et Sexti Pomponii *q*), sine vlla decreti cuiusquam mentione obuia, in quibus Prudentes, quos diximus, quemadmodum minoribus modo per restitutionem in integrum, modo alia ratione subueniendum esse censuerunt, ita ipsius negotii firmitatem ex iuris stricti regulis haud dubie defenderunt. Quamquam igitur negare nolumus, hos omnes de tali alienatione, quae iure nouo minus, quam ipsorum aeuo, rata esset, cogitare potuisse: tamen, quoad et contrario locus relinquitur, vt his dumtaxat testimoniis

m) L. 24. §. ult. D. de Minor.
Cf. von Siepen *Diff. laud.* §. 6.

n) L. 39. §. I. D. eod. L. 56. D. de
Administ. tut.

o) L. 13. §. I. D. de Minor.

p) L. 41. D. eod.

q) d. L. 13. §. I. L. 14. D. eod.

monis adhibitis probatio satis expedita sit, merito veremur. Quid? quod e Iuriconsultis posterioribus, quos Orationis illius tempora adigisse constat, nonnulli, quando de rerum pupillarum similibus venditione disputant, ita sententiam dicunt, vt eandem etiam de veteri iure profiteri sine errore potuissent. Sic Ulpianus *r)* interdum restitutionem et in rem dari minori, qui aliquid vendidit, adfirmat; et hoc vel cognitione Praetoria, vel rescissa alienatione, dato in rem iudicio. Quid vero rescissione opus fuisset, si dominium a minore numquam discessisset? Similiter Paulus *s)* et Modestinus *ss)*, quid in restitutione minoris contra fundi venditionem decernenda a Praetore obseruandum sit, praecipiunt. Nec Caii *t)*, quem vsque ad Antonini Caracallae tempora vixisse, nunc nemo facile dubitabit, qui noua argumenta, a Gust. Hugone *v)*, Viro ad iuuandam ornandamque masculam iurisprudentiam nato, coniecturis a Jac. Raeuardo *x)* et Franc. Car. Conrado *y)* olim propositis, nuper addita, ponderauerit, sententia, ex Libro III. ad Edictum provinciale, qui totus in restitutionibus explicandis versabatur, decerpta, ab hoc loco videtur esse aliena. Qua occasione temperare nobis non possumus, quominus ab interpolationis, quae Bern. Henr. Reinoldo *z)* suboluit, suspicione

r) d. l. 12. §. 1.

s) l. 24. §. 4. D. eod.

ss) l. 32. §. 4. D. de Administr. sur.

t) l. 27. §. 1. D. de Minor.

v) Hugo Civilistische Magazin Vol. II. n. 16. p. 358. sqq.

x) Raeuardus Lib. III. Coniectan. s. 19.

y) Conradi Observaciones de vera aetate Caii et de scriptis eius ad sua tempora reuocandis; in Act. Erud. Lipsf. a. 1727. p. 59—67. et Vindicatae obseruationum de vera Caii aetate; in Lib. II. Parerg. n. 5. p. 279—292.

z) Reinoldus Diss. de Edicto Publiciano c. 2. §. 3. in Opuscul. p. 380.

eione post Io. Frid. Juglerum a) liberemus aliud eiusdem Cui fragmentum, in Libro operis, quod modo laudauimus, VII. quondam obuium b): *Qui a pupillo emit, probare debet, tutore auctore, lege non prohibente, se emisse*; vbi legis nomine Septimii Seueri Orationem indicari, tam certo nobis persuasum est, vt ab hoc ipso capite insigne veriori de aetate Cui doctrinae robur adcedere intelligamus. Quae quum ita sint, certiora sane quaerenda sunt antiquioris iurisprudentiae argumenta, non tamen illa longinquius arcessenda, quandoquidem Vlpianus c), diligentissimus Orationis interpretres, *ius vetus*, quo alienatio a curatore furiosi, vel cuius alterius non adolescantis, facta *valere* dicitur, a Senatusconsulto decretum exigente sollicitè distinxit. Luculentissimum autem testimonium praebent verba Orationis d) ipsius, quibus Imperator, postquam Praetorem Urbanum alienandorum propter aeris alieni magnitudinem praediorum rusticorum vel suburbanorum causa adiri praeeperat, *si communis res sit, et socius ad diuisionem prouocet, aut si creditor, qui pignori agrum a parente pupilli adceperit, ius exsequatur, ei nihil se nouandum censere*, id est, Praetorem non necessario adendum esse, edixit. Nec morari nos debent bina Iuliani, quem pridem ante Septimum Seuerum visisse constat, fragmenta, alterum, ab Vlpiano in Libro XXXVI. ad Edictum adductum e), purum

C 2 alterum

a) Juglerus Nor. (*) ad d. Reiboldi
 b) L. 13. §. 2. de Public. in rem
 c) L. 8. §. 1. D. de Reb. cor. qui sub cur.
 d) L. 1. §. 2. D. cod.
 e) L. 1. §. 2. D. de Tutel. et ration. distrab.

alterum f), sed utrumque e XXI Digestorum volumine superstes, quae sibi inuicem mirum in modum sunt similia. In utroque autem, alimenta forori pupilli, quae aliter se tueri non posset, *decreto interueniente* a tutore praestita pupillum eiusue heredes repetere per tutelae iudicium posse, Iuriconsultus negat. Videri poterat *decreti* mentio ad alienationem quamdam rerum pupillarum, alimentorum exhibendorum causa factam, pertinere, aut saltem ipsa alimentorum praestatio a Iuriconsulto in alienationum numerum referri, et hanc ob causam decreti sollemnitas commemorari. Hinc suspicabamur aliquando, in responso, quod priori loco existauimus, Vlpianum, sui temporis rationes sequutum, exemplo haud nouo, sed in pluribus tum eiusdem, tum aliorum auctorum iuris veterum libris, iis maxime, in quibus ad aliorum scripta commentati sunt, ut Io. Aug. Bachius g) et Baumannus h) egregie docuerunt, obuius, verba: *decreto scilicet interueniente*, Iuliani orationi admiscuisse. Verum enimvero mox nos admonuit comparatio cum altero fragmento instituta, iam Iulianum ipsum, moris adeundi Praetorem, ut *modum alimentorum* decerneret, cuius crebra exstant in Pandectis i) ac Codice repetitae praelectionis k) vestigia, memorem, in decreti mentionem incidisse; id, quod prolixior narratio de tutore a cognatis

f) L. 4. D. Vbi pup. educ. v. mor. imponenda, (Praef. Christ. Gott. Richtero defens. Lips. 1789.) c. 5. deb.

g) Bachius Diff. de causis coniun- p. 46. f. *decreto interueniente* in Opusc. p. 286. sq. i) L. 2. §. 1. 2. L. 3. D. Vbi pupillus educ. ante mentio super mat.

h) Baumannus Diff. de seruicuz k) L. 2. C. de Alien. pup. praest. a proprietatis domino fundo fructuario L. 3. C. de Admin. tut.

tutelam gerit, transigere cum fure potest; et, si in potestatem suam redegerit rem furtiuam, desinit furtiua esse, quia tutor domini loco habetur. Sed et circa curatorem furiosi eadem dicenda sunt, qui adeo personam domini sustinet, ut etiam tradendo rem furiosi alienare existimetur. Condicere autem rem furtiuam tutor et curator furiosi eorum nomine possunt. Quam fictionis vim etiam ad actus legitimos pupillosum nomine a tutoribus explicandos pertinuisse, contra Trekel- lum q), forte minus congruo manumissionis exemplo, ut id negaret, adductum, pro certo adfirmamus. Quum tamen illa domini fictio, ut supra diximus, administrationis fines nequaquam excoerit, sed ad solam providentiam pupillarem adstricta fuerit r): tantum iam hoc, de quo loquimur, aevo abfuit, ut qualibet alienatione tutores vel curatores promiscue defungi possent, ut dedicationes, donationes, manumissiones, huiusque generis negotia alia, in quibus nullae cererentur administrationis partes, etiam a tutoribus et curatoribus in cassum celebrari, et euentu omni destitui intelligerentur. Unde adposite de dedicatione Marcellus s): ab adgnato vel alio curatore furiosi rem furiosi dedisari non posse, constat; adgnato enim furiosi non usquequaque competit rerum eius alienatio, sed quantum negotiorum exigit administratio; de donatione Paullus t): donationes a tutore factae pupillo non nocent, nec non Ulpianus v), praesente Iuliano: sed et si non mortis causa donauerit tutore auctore, idem

q) Trekel- lum Tr. de origine atque progressu testamenti factiois c. 3. §. 12. p. 86.

r) L. 27. D. de Administr. tut. L. 7. §. 3. D. Pro cent.

s) L. 12. D. de Curat. furios.

t) L. 22. D. de Administr. tut.

v) L. 1. §. 2. D. de Tutel. et rar. distrab.

idem Iulianus scripsit, plerisque quidem putare, non valere donationem; et plerumque ita est; de manumissione denique Pomponius x): seruus furiosi ab adgnato curatore manumitti non potest, quia in administratione patrimonii manumisso non est; et Caius y): curator furiosi nullo modo libertatem praestare potest, quod ea res ex administratione non est; nam in tradendo ita res furiosi alienat, si id ad administrationem negotiorum pertineat; et ideo, si donandi causa alienat, neque traditio quidquam valebit; nisi ex magna utilitate furiosi hoc cognitione iudicis faciat. Qua ratione quemadmodum, Romanos nec olim pupillorum, minorum, aliarumque personarum similibus fortunas tutorum et curatorum arbitrio temere commississe, manifestum fit: ita varia, quae supra recensuimus, auxilia, ad iuandam aetatis mentisue infirmitatem comparata, quibus ipsam quoque tutorum curatorumque satisfactionem, citra quam, nisi testamento aut ex inquisitione dati essent, ne potestas quidem administrandi vlla tutoribus curatoribus competeret z), addere fas est, tam late patuerunt, vt etiam absque causae cognitione magistratuumue decreto rerum pupillarum reliquarumque, quae pupillarium iure censerentur, alienationes hoc quidem aeuo commode regi viderentur.

x) L. 13. D. de Manum. de Tur. vel curat. qui surit non dea.
 y) L. ult. D. de Curat. furios. Cf. Petri Fabri Lib. II. Semestr. 2.
 z) L. 7. §. 1. D. eod. L. 3. C. 15. p. n. 245.

CAPVT II.

ORATIO SEPTIMI SEVERI.

§. I.

Iam enim nos ad se vocat Oratio Septimii Seueri in paucis celebratissima, cuius insignem partem eiusdem, qui tot alia veteris iurisprudentiae monumenta nobis conseruauit, Vlpiani diligentiae debemus. Vt autem de argumento eius iudicium ferri possit, integrum locum, e Libro XXXV. operis, quo Iurisconsultus ad Edictum commentatus est, decerptum^a), quoad Orationis historiam et verba completitur, adscribendum censemus talem, qualem Pandectae Florentini, aliaeque editiones, horum fidem sequutae, ceteris, praeter minutias quasdam, nihil variantibus, exhibent: *Imperatoris Seueri oratione prohibiti sunt tutores et curatores praedia rustica vel suburbana distrahere. §. I. Quae oratio in Senatu recitata est Tertyllo et Clemente Consulibus, Idibus Iuniis. §. 2. Et sunt verba eius huiusmodi: PRAETER EA, PATRES CONSCRIPTI, INTERDICAM TUTORIBVS ET CURATORIBVS, NE PRAEDIA RVSTICA VEL SVBVRBANA DISTRAHANT; NISI, VT ID FIERET, PARENTES TESTAMENTO VEL CODICILLIS CAVERINT. QVOD SI FORTE AES ALIENVM TANTVM ERIT, VT EX REBVS CETERIS NON POSSIT EXSOLVI: TVNC PRAETOR VRBANVS, VIR CLARISSIMVS, ADEATVR, QVI PRO SVA RELIGIONE AESTIMET, QVAE POSSVNT ALIENARI, OBLIGARIVE*

^a) L. I. pr. et §. 1. 2. D. de Reb. cor. qui sub tut. v. cur.

CARIVE DEBANT; MANENTE PUPILLO ACTIONE, SI POSTEA
 POTVERIT PROBARI, OBREPTVM ESSE PRAETORI. SI COM-
 MUNIS RES ERIT, ET SOCIVS AD DIVISIONEM PROVOCEAT;
 AVT SI CREDITOR, QVI PIGNORI AGRVM A PARENTE PUPIL-
 LI ACCEPERIT, IVS ENSEQVETVR: NIHIL NOVANDVM CENSEO.
 Cuius legis sententiam Basflica b) sic reddiderunt, vt, suppressa tam
 Orationis, quam Vlpiani, mentione, ea, quae in Senatusconsulto
 de praedits rufficis et suburbanis occurrebant, quod exigebat iuris a
 Constantino M. emendati conditio, ad res immobiles vniuerse trans-
 ferrent. Quid autem in ipfo Digestorum, quod recitauimus, capite
 Seueri fit, quidue Vlpiani, ex quo Gregorius Haloander, sicut alias
 Legum Edictorumque formulas, ita et nostram Orationem typorum
 diuerfitate primus diftinxit c), nemo, quod fciamus, in dubitationem
 adduxit praeter vnum Octauium Simoncellum d), omnino a laude
 liberalis doctrinae valde alienum; qui, dum, verifimile non esse,
 quod compilatores, peculiarem paragraphum a verbis: *fi communis
 res erit vel* inchoando, contextum Senatusconfulti diuiferint, hunc
 praecedentibus verbis finiri, et ab iis, quae modo exaitauimus, Vl-
 pianii interpretationem ordiri, profelfus est, paragraphorum diftin-
 ctionem, quae multo recentioris est inuentionis e), hominibus aeni

Iufti-

b) Basflica Lib. XXXVIII. tit. 9.
 c. 1. T. V. p. 123. fq.

c) Vid. Henr. Brenemannus Lib.
 III. Hiftoriae Paudeftarum c. 3. p. 330.

d) Simoncellus Praefaz. Tr. de
 decretis, ceterisque follenenizantibus in

contractibus minorum, pupillorum,
 aliorumque his fimilium adhibendis,
 §. 14. p. m. 16.

e) Cf. Io. Petri de Ludewig Vita
 Iuftiniani, Theodoraec et Triboniani
 c. 16. p. 98. fq.

D

Iustiniani tribuens, et vocabulum *cenſeo*, ſententiis in Senatu dicendis proprium *f*), in quod deſinit Oratio, negligens, non minorem ignorantiae, quam leuitatis reprehentionem meruit. Sed, miſſa infelici Simoncelli coniectura, an ipſe Ulpianus integram expreſſerit Orationem, in quaestionem venit. Ac ſuadet ſane initium Orationis, quale Ulpianus refert: *praeterea, Patres Conſcripti, interdum tutoribus et curatoribus etc.* vt Cornelii van Bynkershoek^g), plurima de adminiſtratione tutorum ibidem cauta fuiſſe ſuſpicati, coniecturam amplectamur, et vnum alterumue caput, quod ad alienationem rerum pupillarum minus pertineret, illud, quod Iuriſconſultus exhibet, praeeſſiſſe, exiſtimemus. Cui ſententiae quum ab enixo eiufdem Imperatoris pupillis ſubueniendi ſtudio *h*), quod pluribus, iſſque luculentisſimis exemplis mox illuſtrabimus, haud exiguum pondus adcedat: non opus eſt, vt eius corroborandae gratia ad fragmentorum, ſub titulo: *ad Orationem Diui Seueri*, in Paulli Sententiarum receptarum, quales Viſigothorum maxime beneficio ad nos peruenerunt, Libro II. collocatorum *i*), argumentum, vtique ab Oratione ipſa alienum, conſugiamus, ſiquidem, vtut *Oratio* illa *Diui Seueri*, monentibus Ant. Auguſtino *h*), Schultingio *i*) et Bynkers-

f) Quod multis exemplis docuit Barn. Briffonius *Lib. II. de formulis et ſolemnius populi Rom. verbis c.* 49. p. 158. ed. nouiſſ.

g) van Bynkershoek *Lib. VI. Obſ. 8.*

h) *L. 2. §. 2. De Qui per. iur. d. curat.*

i) Paullus *Lib. II. Senſent. recept. tit. 30.*

k) Auguſtinus *Lib. ſing. ad Modestinum ſuae de Excusationibus, occasione L. 6. §. 18. D. de Excusar. in Theſ. Iur. Orton. T. III. p. 1583.*

l) Schultingius *ad d. Paullit. in Iuriſprud. Anciaſtina. p. 325.*

hoekio m), nulla alia, quam nostra sit, tamen quod posteriori loco positum legitur fragmentum, demum a recentioribus editoribus e Pandectis priori adiunctum, prius autem siue, quod in his Paulli excerptis et alibi factum esse Schultingius observauit, a compilatore Gothico perperam ad hunc titulum relatum, siue, quae Bynkershoekii est opinio, ex ipso quidem Paulli titulo, qui hanc inscriptionem prae se ferret, sed omnis ceteris sententiis, quae propius scopum ferrent, recitatum fuit. Vtrum autem eadem lege, an recentiore quadam, necessitas adeo distrahendarum rerum ceterarum, praeter fundos rusticos et suburbanos, pecuniaeque inde redactae in emtionem praediorum idoneorum impenderidae, aut foenori occupandae, tutoribus curatoribusque imposita fuerit, de eo nihil nobis liquere, ingenue fatemur. Commemorat quidem Constantinus M in notissimo, cuius partes per varios vtriusque Codicis titulos n) dispersas iac. Gothofredus o) diligenter collegit, Edicto ad Populum dato *legem, quae tutores curatoresque necessitate adstrinxerit, ut aurum, argentum, gemmas, vestes, ceteraque mobilia pretiosa, urbana etiam praedia et mancipia, domos, balnea, horrea, atque omnia, quae intra ciuitatem essent, venderent, omniaque ad numos redigerent, praeter praedia et mancipia rustica*, sub qua lege ipsum Senatusconsultum nostrum intelligi, plerique interpretes, et in his quum maxime Gothofredus p) atque

D 2 Nood.

m) Bynkershoekius L. 1.

restit. iunct. L. 3. Cod. ei. de Contrab. emr.

n) L. 22. Cod. Inst. de Administ. ruz. L. ult. Cod. eiusd. Quando de- creto opus non sit. L. 25. Cod. ei. de V. jur. et L. 1. Cod. Theod. de Integri

o) Gothofredus Comm. ad d. L. 1. C. Th. de Integri restit. T. I. p. 182. ed. Ritter.

p) Gothofredus Comm. ad L. ult.

Noodtius q); voluerunt. Vnde etiam factum est, vt Gothofredus *antiqui iuris formam*, in Impp. Arcadii et Honorii constitutione r) obuiam, iuxta quam *usurarum adcessio crescere* dicitur, de nostra Oratione adciperet, Noodtius vero expressam *mancipiorum rusticorum* mentionem in verbis Senatusconsulti, prout ab Vlpiano tradita sunt, desideraret. Nec negari potest, non solum Iurisperitos veteres, ipsumque adeo Vlpianum in eodem, quo ad Orationem Severi commentatus est, ad Edictum libro rationem habuisse eiusmodi iuris, quod tutores tum ad distractionem earum rerum, quae tempore depereunt), tum ad pecuniae pupillaris commercium, quod supra diximus z), compellat, sed etiam post Severum v), Imperatores Antoninum Caracallam x), Alexandrum y), ac Philippum z) eundem in modum rescriptisse; imo crebriora procul dubio eius rei vestigia in Digesta et Codicem migratura fuisse, nisi Constantinus M. vendendi saltem necessitatem tutoribus remississet. Verum enimvero, quo minus, haec omnia in vna Severi Oratione, eamue sequito Senatusconsulto comprehensa fuisse, pro certo adfirmemus, variae prohibent causae, in primis, quod non omnes res a Constantino M. enumeratae, velut aurum, argentum, gemmae, ad earum, quae,

Cod. Theod. de Administr. et peric. iur. T. I. p. 369.

q) Noodtius *Comm. ad tit. D. de Reb. cor. qui sub iur. Opp.* T. II. p. 458. sq.

r) d. L. ult. Cod. Tb. de Administr. et peric. iur. quam valde interpolatam exhibet L. 24. Cod. Iust. cod.

s) L. 7. §. 1. D. de Administr. et peric. iur.

t) d. L. 7. §. 2, 3. 7. II. Cf. L. 13. §. 1. et L. 15. cod.

v) d. L. 7. §. 4.

x) L. 4. Cod. cod.

y) L. 3. C. de Usur. pupillar.

z) L. 3. C. de Peric. iur.

quoniam tempore pereunt, iam ex mente veterum Iurisconsultorum vendendae fuerant, genus, sub finem eiusdem constitutionis a ceteris separatum, quale v. c. vestibus vsu detritis aut animalibus supervacuis cernitur, referri debent, quodque pecunia pupillaris, quam in tuto collocari ius Constantino antiquius praeceperat, etiam alia via, quam per venditionem necessariam, parari potuit. Quapropter parum adest, quin in Balduina) et Baumanni b), legem, cuius Constantinus meminit, a nostra Oratione diuersam quidem esse, sed auctorem ignorari, ratorum, sententiam et ipsi inclinemus. Minime vero, iam ante Septimum Seuerum moris fuisse, vt tutores omnia pupillorum bona, tam immobilia, quam mobilia, distraherent, et pecuniam inde redactam foenori exponerent, Io. Schiltero c) concedere possumus, quum argumentum, quo hanc opinionem confirmaret, ne vllum quidem licuerit reperire.

§. 2.

De auctore legis nostrae minor est dubitatio, quum et ipse Vlpianus a), et Gordianus III. b), et Diocletianus atque Maximianus c) eam vno ore Imperatori Seuero tribuant. Sub Seuero autem, quoties ab auctoribus iuris nostri simpliciter commemoratur, semper in-

D 3 telli-

a) Balduinus *Lib. II. Constantini foro Germ Exerc. XXXVII. §. 104. M. p. m. 220.*
 b) Baumannus *Diff. laud. P. II. c. I. §. I. p. 35.*
 c) Schilterus *Frax. iur. Rom. in*

a) *L. 1. pr. D. de Reb. eor. qui sub iur. v. cur.*
 b) *L. 2. C. de Curar. fur. vel prod.*
 c) *L. 9. C. de Praediis et al. reb. min.*

telligendum esse Septimium, Antonii Caracallae patrem, numquam Alexandrum, de Toullieu d) tam clare docuit, ut, si vel nulla alia argumenta Principi illi Orationem, in qua describenda iam versamur, vindicarent, in scriptoris huius auctoritate adquiescere possemus. Sed, quem Senatus, aut nasci non debuisse, aut non mori, verissime indicavit, Imperator quanta diligentia rem tutelarem in melius reformauerit, satis luculenter ostendit pulcherrima epistola, a Modestino e) seruata, qua, omnem se rationem adhibere subueniendis pupillis, quum ad curam publicam pertineat, liquere omnibus voluit. Atque hinc tanta decretorum ac rescriptorum in Digestis f) maxime obuiorum copia, quibus ista officii parte prudentissime desunctus est Princeps reipublicae utilissimus. Nihilominus nostram Orationem non Seuero soli, sed vna etiam Antonino Caracallae, Seuero filio, adscriptam videtur Paullus g), dum, tutores pupilli, siue curatores filii nihil contra Orationem Diuorum Principum fecisse, si secundum voluntatem defuncti testamento scriptam praedium rusticum pupillare vendiderint, respondit. Diui enim Principes, ut iam Augustinus gg) recte obseruauit, Paulo non adpellati sunt, nisi Seuerus et Antoninus,

quos

- d) de Toullieu *Diss. varias exhib.* L. 1. §. 1. et 3. D. *Vbi pupill. educ. de iure civili coniecturas* c. 2. in *Collectan. p. 170. sqq.*
- e) L. 2. §. 2. D. *Qui pecant tut.*
- f) Vid. v. c. L. 18. L. 21. §. 1. D. *de Tutor. et curator. datis.* L. 7. §. 4. D. *de Administr. et peric. tut.* L. 1. §. 7. L. 3. pr. L. 7. §. 2. D. *de Suspect. tut.* L. 1. §. 4. L. 2. §. 4. 6. D. *de Excusar.*
- L. 1. §. 1. et 3. D. *Vbi pupill. educ. v. mor.* L. 1. §. 3. D. *de Turc. et rar. distrab.* L. 1. §. 2. D. *de Eo, qui pro iurore.* L. 37. §. 1. D. *Ad SC. Trebell.*
- g) L. ult. D. *de Reb. eor. qui sub tut. v. cur.*
- gg) Augustinus *de nominibus propriis τῶν Παιδῶν* Florentini c. 3. §. 21. in *Thef. Oxon. T. I p. 292.*

quos alibi h), dum viverent, nostros Imperatores ab eodem dici consuevisse, Schultingius i) animaduertit, nominatim vero iunctos in nostrae legis sententiam rescripsisse tum Paullus k), tum Vlpianus l) perhibent. Quod mouit Iustum Meierum m), vt in ipsa Oratione condenda Antonino aequales cum patre partes deferre non dubitaret. Verum enimvero quemadmodum id haud patitur Consulatum ab Vlpiano adiectionum ratio, quos in fastis Consularibus ad eos, quibus Seuerus filium in imperii consortium nondum adscuerat, annos referri mox videbimus, ita nec opus est, vt cum Schiltero n) sumamus, Paullum in verbis, quae supra excitauimus, ad aliam plane Diui Marci Orationem, in inscriptione Cap. XX. D. de Ritu nuptiarum haud dubie vitiosa o) Seuero et Commodo tributam, quae tutorem a nuptiis cum pupilla contrahendis abstinere iussit, respexisse, quum in hac ipsa Oratione nihil omnino de praediorum pupillariorum venditione cautum fuisse sciamus. Quomodo igitur Paullum Paulo reddemus, quem alibi et maxime in peculiari libro, ad no-

h) Vt in L. ult. D. de Hered. instit. et L. 48. pr. D. de Iure fisci.
 i) Schultingius ad inscriptionem, Iulii Paulli Sententia receptis praefixam, in Iurisprud. Antioch. p. 212.
 k) L. 13. D. de Reb. eor. qui sub iur. v. cur.
 l) L. 3. §. 13. D. de Suspect. rur.
 m) Meierus Colleg. Argemorat. ad tit. de Reb. eor. qui sub iur. vel cur. §. 1. p. 128. sq.

n) Schilterus Prax. iur. Rom. Exerc. XXXVII. §. 201. p. 434.
 o) Plane enim cum I. L. E. Püttmanno Lib. III. Adversar. iur. vniu. c. 3. p. 33. Seueri loco Veri legendum censemus, quo nomine M. Antoninum Philosophum Imp. frequentatum esse, testimonia Capitolini in vit. Marci c. 1. et 7. ac Veri c. 4. clarissime euincunt.

stram Orationem scripto, soli eam Septimio Seuero, suppresso Antonini nomine, vindicasse, e variorum fragmentorum *p*) inscriptionibus et ex indice Florentino constat? Opportune autem nobis in mentem venit elegans Zach. Richteri *q*) de iisdem Augustis observatio, interdum constitutionem vni Imperatori tantummodo assignari, quam duobus tamen debeat, quam quin inuertas, et duobus imperii consortibus, quorum nomina Paullus ceterique eius aetatis Iurisperiti fere semper in ore haberent, constitutionem, cuius alteruter solus auctor esset, facillime calami festinantis lapsu adscribi potuisse conicias, eo minus refragabimur, quo saepius rescripta) ab utroque Imperatore simul in causis ad regimen pupillare pertinentibus data fuisse recordamur. Quid? quod ipsi Codici Iustiniano nullam insertam obseruauimus Seueri constitutionem, quae huius Imperatoris solius nomen prae se ferat, quamuis plures, prioribus imperii necdum cum Antonino communicati annis editas ibidem occurrere, vel ex Abr. Wielingii *rr*) indice elucescat. Nec *Diuorum Principum* adpellatio in Seuero et Antonino a tempore, quo Paullus *Responso*rum libros euulgauit, aliena fuit, quem adeo Alexandri Imperatoris constitutionem in Libro eiusdem operis XIII. *r*) adlegasse nouimus, ut proinde idem, qui viuis Augustis ad Seueri Orationem commentatus esset, in alio opere, post utriusque ex-

cessum

p) L. 2. L. 4. L. 13. D. de Rebi.
cor. qui sub rur. v. cur.

q) Richterus *Diss. de Oratione Au-*
tonini de donationibus inter virum et
uxorem confirmandis (Lips. 1759.)
§. 8. p. 31.

r) Quae, quoad in Digestis ex-
stant, in vnum collegit Augustinus
l. l. p. 290. *sqq.*

rr) Wielingius *Inst. iur. prudentiae re-*
stiruae p. 112. *sqq.*
s) L. 87. §. 3. D. de Legat. 2.

cessum scripto, *Diui* denominationem utriusque Principi adcommodare potuerit. Ceterum, quo magis omnes, quod de Septimio Severo Sex. Aurelius Victor t) quondam iudicavit, eum *leges condidisse longe aequabiles*, etiam in nostram legem cadere intelligent, eo hanc verisimiliter cum Ottone v) de Papiniani, quo libellorum magistro usus est Seuerus x), consilio profuixisse suspicamur.

§. 3.

Ex his igitur, quae iam copiosius, quam forte necesse fuit, disputauimus, satis clare adparere arbitramur, sententiam eorum maximam prae se ferre veritatis speciem, qui nostram Orationem a Seuero in Senatu habitam esse profitentur. Quod quo tempore factum sit, etsi rursus Vlpianus a) adcurate indicasse videtur, dum, *Tertyllo et Clemente Consulibus, Idibus Iuniis*, eam recitatum esse memoriae prodidit, tamen nostrum in praesenti erit, tum ipsorum Consulium nomina, tum annum, cui iste Consulatus conueniat, paullo diligentius inuestigare. Quemadmodum autem in *Tertulli*, seu, ut Graeci scribere solent b), *Tertylli*, et *Clementis* nomina singularia (neque enim, utrum cognomina fuerint, an, quod Henr. Norisio c) saltem

z) Victor de Caesar. c. 20. Theophili Paraphr. tit. I. de SC. Tertulliano, T. I. p. 552. ed. Reitz. et
 v) Otto in Papiniano c. 14. §. 3. Aeg. Menagius Amoenit. iur. ciu. c. 12. p. 74. ed. nou.
 p. 496. sq. ed. nouiss.
 x) L. 12. pr. D. de Distract. pign. c) Norisius in Epistola consulari, inserta Thesauri Antiquit. Rom. Graec. Tomo XI. p. 466.
 a) L. 1. §. 1. D. de Reb. cor. qui sub. tut.
 b) Vid. Car. Annib. Fabrotus ad
 E

saltem de *Tertulli* adpellatione visum est, nomina gentilitia, in tanta nominum sub Imperatoribus eius aevi perturbatione *d)* pronunciare audemus) praeter Vlpianum et lapidem, in Marqu. Gud. *ie)* collectione obuium, nec non subscriptionem rescripti ab Imp. Seuero ad Sylvanum dati *ee)*, fastorum auctores antiquiores, quos Petr. Relandus *f)* excitauit, nempe Cassiodorus, Prosper, Chronicon item Alexandrinum, atque fasti Florentini minores, Idatiani et anonymi, consentiunt: ita, qui de reliquis nominibus effereendis cogitauerunt viri docti, in diuersas abierunt partes, aliis, in primis ex Onuphrii Panuini *g)* sententia, sed sine vilo antiquitatis testimonio, Q. Flauii Tertulli ac T. Flauii Clementis collegium creantibus, aliis, quibus grauior Norisii *h)* praeluxit auctoritas, *Scapulam Tertullum et Tineium Clementem* in horum locum cooptantibus. Ac profecto corpus fabricorum naualium Ostiensium apud Ianum Gruterum *i)* monumentum erexit P. Martio Philippo, quod dicitur dedicatum III. IDVS APRILIS SCAPVLA TERTVILLO ET TINEIO CLEMENTE COSS. Nec aliena est *Scapulae Tertulli* a libris iuris nostri mentio, ad quem Diuus Marcus et Commodus rescripserunt *h)*. Sed videri hunc magis

d) Cf. Henr. Cannegieteri *Lib. sing. de mutata Romanorum nominum sub Principibus ratione* c. 2. *Ibidem* in *Addend.* p. 272. *Tertullum* cognomen fuisse ad exemplum *Terrioli* e *Terrio* oriundum, obseruatur.

e) Gudius *Antiquar. inscriptio-num* p. 65. n. 2.

ee) *L. 1. C. de His, qui ad euf. non poss.*

f) Relandus in *Fast. Consular. ad A. V. C. 947. C. 195. p. 82. sq.*

g) Panuinius *Comm. in Lib. II. Fastorum ad A. V. C. 948. p. 241.*

h) Norisius *l. l.*

i) Gruterus *Corp. Inscript. Rom.* p. 1027. n. 4.

k) *L. 14. D. de Offic. Praef.*

gis Consulibus nostri patrem, quam ipsum Consulem, Menagio *l*), hunc-
 que sequuto Relando *m*), libenter concedimus. Eundem tamen
 cum nostro fuisse *Scapulum* illum, ad quem, postea Africae Procon-
 sulem, si Iac. Pamelius *n*) recte subduxit rationes, A. V. C.
 DCCCCLIII. L. Anno Fabiano et M. Nonio Muciano COSS. Q.
 Septimius Florens Tertullianus librum pro Christianis misit, a vero
 propius abest. *Tinciorum* autem memoriam postquam ex imis ve-
 tustatis penetralibus eruit docta Caietani Marinii *o*) industria, non
 est, quod *Tincium Clementem* vna cum *Scapula Tertullo* falces gessisse
 dubitemus. Quae quum ita sint, temporis, quo vterque Consula-
 tu functus, nostraque proinde Oratio in Senatu recitata sit, notam
 perferutari facile nobis a Norisio et Ant. Pagio *p*), factorum maxime
 priscorum, quos adduximus, fide nixis, anno id ab V. C.

DCCCXXXVIII. post Christum natum vero CLXXXV. ab au-
 spicis denique imperii in Seuerum collati *q*) tertio, factum esse, pa-
 timur persuaderi, siquidem diuersitatis, in aliorum scriptorum cal-
 culo obseruatae, ratio vnice e diuerso supputandae, quae ab Vrbe
 condita inchoatur, aerae modo pendere videtur. Iam, quum An-
 toninus, Seueri filius, anno demum insequente Caesar, et triennio

E 2 post

l) Menagius *l. l. c. 31. p. 176. de Fratelli Arvali (Rom. 1795. 4.)*
ad. nouiss. P. II. p. 654. sq.
m) Relandus *l. l. p. 82. p) Pagius Critica in annales eccle-*
n) Pamelius *Viz. Q. Sepr. Flor. sasticos Baronii ad a. 195.*
Tertulliani ad A. C. 202. q) Quae in Idus Apriles A. C.
o) Marinus *Gli Azzi e Monumenti a. 193. monuit.*

post Augustus nuncupatus fuerit, ut idem Pagius *r)* prolixius demonstravit: soli utique Severo nostrae legis gloriam deberi, manifestum est.

§. 4.

Ne vero aliquid in tractatione nostra omisisse videamur, quod ad indolem legis cognoscendam uniuersae pertinere possit, paucis adhuc genus, ex quo fuit, et nomina, quibus insignitur, adiciamus. Ac genus quidem quamquam Ulpianus, cui uni, quidquid de legis ipsius argumento innotuit, debemus, Orationis in Senatu recitatae mentione facta, clarissime indicauit: illud tamen haud inepte quaeritur, utrum ipse Severus ea de re ad Senatum retulerit, an absens per Quaestorem Candidatum Orationem recitari curauerit? id, quod ab Imperatoribus, quo minus ipsi ad Senatum dicerent, impeditis, subinde factum esse, grauissimum auctorem habemus Io. Frid. Magerum *a)*, cuius propensum in liberalem doctrinam amorem grate praedicare nuper admodum sustinimus. Ut igitur cum Lud. Sebast. Nano Tillemontio *aa)* in posteriorem sententiam discedamus, mouent maxime rationes, quibus Pagius *b)*, Spartianum et Herodianum sequutus, Severum intra triginta dies, quam Romam imperii a militibus delati capessendi causa venerat, profectum, eo autem, quo Oratio nostra habita fuit, anno in expeditione aduersus Odroenos, Arabes et Adiabenos occupatum, non prius, quam
A. C.

r) Pagius *ibid.* ad a. 198.

a) Magerus *Diff. de Candidatis Principis* (Lips. 1733. 4.) §. 14.

aa) Tillemontius *Histoire des Em-*

pereurs T. III. P. I. dans l'Empereur Severe Art. 17. p. 60.

b) Pagius *k. l.* ad ann. 193. 195.

et 196.

A. C. CLXXXVIII. ac proinde triennio post, in Vibem rediisse, probavit. Quidquid sit, Orationem Senatusconsulto pro more illorum temporum c) fuisse confirmatam, tum partes, quae Senatui in eo iure sanciendo passim d) tribuuntur, tum promiscuae *Senatusconsulti* e), nec non *Decreti Amplissimi Ordinis* f) adpellationes aperte docent. Nullum autem frequentius *Orationis*, aut *Orationis Diui Severi* nomine g). Audit etiam modo *lex* h), modo *constitutio* i), exemplo quidem minime nouo h), ex quo Senatusconsulta, siue quod in legum locum successerant, siue quod Senatus iussu Principum decernere consueuerat, ab utraque iuris scripti specie aliquid traxerunt.

E 3 Quod

c) De quo nemo rectius iudicauit Reinoldo *Observationum iur. ciu. interpretationi Codicis praemissarum c. 1. in Opuscul. p. 393. sqq.* Reliquorum, qui de hac re exposuerunt, indicem dedit Püttmannus *Lib. III. Aduersar. iur. viui. c. 3. not. b. p. 32.*

d) Vt in *L. 5. §. 9. D. de Reb. eor. qui sub iur. et L. 5. C. de Praed. et al. reb. min.*

e) *L. 9. L. 10. L. 12. D. et L. 1. L. 7. L. 8. L. 11. L. 15. L. 16. L. 17. C. eod. L. 2. C. Si aduers. donat. L. 3. C. Si quis ignor. rem min.*

f) *L. 2. C. Si quis ignor. rem min.*

g) *L. 1. pr. §. 1. inscript. L. 2. §. 10.*

L. 3. §. 5. inser. L. 4. L. 5. pr. §. 4. et ult. L. 6. L. 8. §. 1. 2. inser. L. 13. ac L. ult. D. de Reb. eor. qui sub iur. L. 9. C. de Praed. et al. rel. min. L. 2. C. de Curat. furios.

b) *L. 49. D. de Minor. L. 13. §. 2. D. de Public. in rem act. L. 16. pr. D. de Pignor. act.*

i) *L. 12. §. 4. D. de Publ. in rem act. ad quam cf. Fabri Lib. II. Semestr. c. 15. p. m. 246.*

h) Vid. Ge. d'Arnaud *Lib. II. Var. Coniectur. c. 20.* Bachii *Lib. III. Hist. iurisprud. Rom. c. 1. sect. 2. §. 17. p. 338. sq. ex ed. Aug. Corn. Stockmanni, Viri Ill. et Richtereri Diss. de Oratiene Anronini de donationibus inter V. et V. confirmandis*

Quod autem in ipsius Senatusconsulti, Orationem sequuti, verbis legitimis reslituendis, vt alii fecerunt, nullam operam posuerimus, id quidem neminem nobis vitio versurum speramus, qui, excepta temporis et auctoris notatione, in formulis Senatusconsultorum initialibus, a Brissonio ¹⁾ aliisque studiose collectis, nihil, quod singulare sit, occurrere, reliqua vero omnia praeter sententiam Orationis ab Vlpiano expressam de vero huius Senatusconsulti argumento ignorari, meminerit.

Constitueramus ab initio, tertium, quod *interpretationem Senatusconsulti, in primis ex sententia Iurifconsultorum et Principum Constantino M. anteriorum* exhiberet, commentationis caput addere. Quod quemadmodum luxurie quaestionum, vt cum Ottone loquamur, facile superaturum fuisset priora, ita occasionem praebere potuisset pulcherrimam, ex ipsis rerum argumentis ostendendi, tum quam rationem veteres Iurifconsulti in interpretandis illustrioribus doctrinae suae fontibus tenuerint, quo nullum, nisi fallimur, vel aptius, vel praestantius in toto iure ciuili exstat documentum commentariis ad huius potissimum legis verba fere singula, speciesque, quae sub ea cadant, tantum non omnes diligentissime scriptis, tum, cuiusmodi fuerint constitutiones Imperatorum Constantino M. superiorum, quas vulgo, sed pessime, eiusdem cum sequioris aeuus sanctionibus principa-

1) Brissonius *Lib. II. de formulis et sollemnibus Populi Rom. verbis c. 72. p. 180. sq. ed. nouiss.*

cipalibus indolis esse somniant. Sed has pluresque alias obseruationes, sicut duo postrema huius scriptiunculae capita, quorum alterum *Constantini M. legislationem, recentiorum Principum edicta* alterum complectetur, quemadmodum in opportunius tempus differri rerum nostrarum ratio flagitauit: ita in praesenti aequos et intelligentes periculi huius qualiscumque arbitros, vt, si quas ei siue coniecturas, siue interpretationes grauissimo suo iudicio minus dignas inesse repperint, aetati iuuenili ignoscere, sicque ad maturiora aliquando audenda indulgentia sua excitare nos velint, ea, quae nostrae fortis homines quum maxime decet, modestia rogatos cupimus.

VIRO

V I R O

ANIMI ET INGENII DOTIBVS

ORNATISSIMO

GODOFREDO GVILIELMO HERMANNO

S. P. D.

PRAESES

*Quod de Messala olim, adolescente ad summa quaeque in republi-
ca, bonis omnibus fauentibus, pleno gradu contendente, Tullius,
tanta eum esse industria, tantumque euigilare in studio, vt non
maxima ingenio, quod in eo summum sit, gratia habenda vi-
deatur, iudicauit, id sine adulationis suspitione in TE, HER-
MANNE CARISSIME, transferri posse, facile intelligent, qui-
cumque prope pertinax illud studium, laboremque adsiduum, quo in-
genium ad omnia praeclara factum in litteris, quae ab humanitate
nomen verissime sortitae sunt, addiscendis colendisque inde a puero*

exer-

exercuisti, mecum cognouerunt. Quam industriae laudem ad iuris disciplinam conuersus quanta cum dignitate tuitus fueris, quemadmodum ipsum, quod accurate abs TE conscriptum mox a doctis doctorum virorum dissonibus strenue es defensurus, eruditionis specimen clarissime ostendit: ita tantum adest, ut praeter argumenti delectum meae in adornando eo partes ullae fuerint, ut incredibile TVAE diligentiae et exquisitae doctrinae totum deberi, ex animi sententia profitear. Cui, si ea, qua coepisti, via perrexeris, quo minus praemia deerunt amplissima, eo magis Patri TVO Magnifico atque Perillustri, cuius insigni aduersus me meosque indulgentiae, innumeris beneficiis illustratae, profecto non potuisset addi fastigium splendidius iudicio summe honorifico, quo me in arctiorem sollemnitatis TVAE societatem vocauit, Patri, inquam, TVO, et Matri, Matronae Nobilissimae, gratulandus est filius, domesticis exemplis ad eam virtutis excellentiam nutritus, quae vberimam solidi de iucundissimis liberis gaudii materiam Parentibus, etiam hac in re ceterorum fortunas facile superantibus, praebet. Quam officii mei partem tanto ego duco suauior, quanto mutuae benevolentiae confirmandae aptiorem esse sentio lucu-

F

lentam

11104.

lentam prolixae TVAE in me voluntatis significationem, quae hanc ipsam ad TE scribendi exoptatissimam opportunitatem suggestit. De me enim sic habe, quo amore TE hucusque complexus sum, eo nec in posterum cuiquam me esse cessurum. Vale, VIR AMICISSIME, meque, quod facis, vicissim ama!

Scribeb. in Vniuers. litter. Lipsensi a. d. XV. M. Sept. A. C.

clclccclxxxxviii.

VD18

56.

ULB Halle

004 996 720

3

1798, 11.

12.

HISTORIAE
 IVRIS CIVILIS ROMANI
 DE REBUS EORVM
 QVI SVB TVTELA VEL CVRA SVNT
 SINE DECRETO
 NON ALIENANDIS VEL SVPPONENDIS
 SPECIMEN PRIVS

ILLVSTRIS
 D. CHR
 SVPREMAE
 SAXONIC
 D.
 GODOFRE

CATE
 LDO
 IVRIS
 SVNT
 NNVS

